

1- мавзу: Референдум ўтказувчи комиссиялар фаолиятининг ҳуқуқий асослари ва ташкилий масалалари

Муҳокама этиладиган масалалар:

- 1** Референдум тўғрисидаги қонунчилик ва референдум ўтказувчи комиссиялар тизими.
- 2** Референдум ўтказувчи участка комиссияларини тузиш тартиби, муддатлари ва комиссия аъзолигига номзодлар учун қўйиладиган талаблар.
- 3** Референдум ўтказувчи участка комиссиясининг ваколатлари, уларни амалга ошириш тартиби ва муддатлари.
- 4** Референдум ўтказувчи участка комиссиялари фаолиятини самарали ташкил этиш.

РЕФЕРЕНДУМНИНГ АҲАМИЯТИ

Конституциявий ислохотни фуқароларимиз фикри ва қўллаб қувватлаши асосида, **референдум** орқали амалга оширсак, бу том маънода халқимиз хоҳиш иродасининг ифодаси – ҳақиқий **халқ Конституцияси** бўлади».

Ўзбекистон Республикаси Президенти
Шавкат Мирзиёев

1. РЕФЕРЕНДУМ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНЧИЛИК ҲУЖЖАТЛАРИ ТИЗИМИ:

**1. Ўзбекистон Республикаси
Конституцияси
(1992 йил 8 декабрь)**

**2. "Ўзбекистон Республикасининг
референдуми тўғрисида» ги қонуни
(1991 йил 18 ноябрь)**

**3. "Референдум округлари ҳамда
референдум ўтказувчи округ
комиссиялари тўғрисидаги низом"
Марказий сайлов комиссиясининг
қарори билан тасдиқланган**

**4. "Референдум участкалари ҳамда
участка комиссиялари тўғрисидаги
низом"
Марказий сайлов комиссиясининг
қарори билан тасдиқланган**

Референдум тушунчаси ва сайловлардан фарқи:

«Ўзбекистон Республикасининг референдуми Ўзбекистон Республикасининг қонунларини ва бошқа қарорларни қабул қилиш мақсадларида жамият ва давлат ҳаётининг энг муҳим масалалари юзасидан фуқароларнинг умумхалқ овоз беришидир.

Референдум сайловлар билан бир қаторда халқ иродасининг бевосита ифодасидир.

Референдумда қабул қилинган қарорлар олий юридик кучга эга бўлади.

Агар референдумда қабул қилинган қарорларда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, референдумда қабул қилинган қарорлар фақат референдум йўли билан бекор қилиниши ёки ўзгартирилиши мумкин»

“Ўзбекистон Республикасининг референдуми тўғрисида”ги қонуннинг 1-моддаси

Сайлов эса — сиёсий партиялар томонидан кўрсатилаган номзодлар орасидан давлат раҳбари лавозимига, парламент ва маҳаллий кенгашлар депутатлигига фуқароларнинг яширин овоз бериш йўли билан сайлашни англатади.

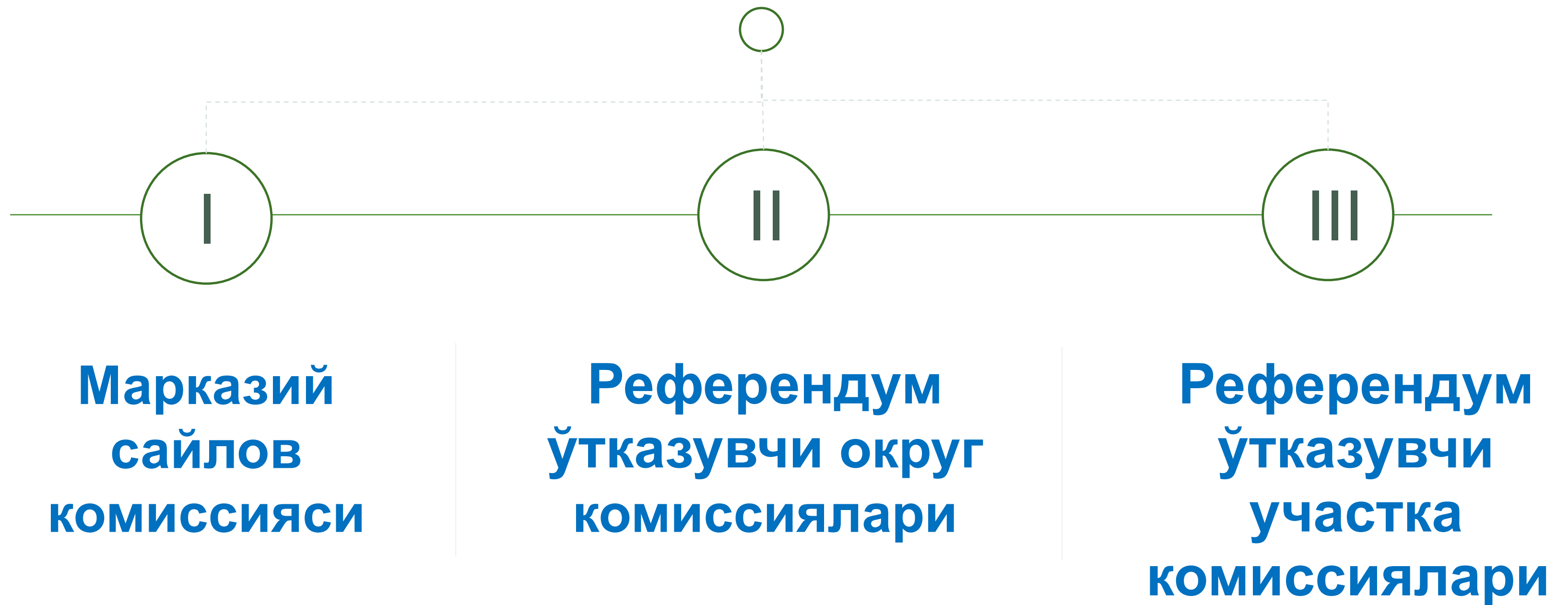
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА РЕФЕРЕНДУМ ҚАЧОН ЎТКАЗИЛАДИ?

“Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг референдумни ўтказиш ва референдум ўтказиладиган санани тайинлаш тўғрисидаги қарорларида уни ўтказиш санаси белгиланади, бунда овоз бериш палаталарнинг қарорлари эълон қилинган кундан эътиборан **бир ярим ойдан уч ойгача бўлган даврда исталган кунга** тайинланиши мумкин”.

“Ўзбекистон Республикаси Референдуми тўғрисида” қонун, 14-модда”

РЕФЕРЕНДУМНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗУВЧИ КОМИССИЯЛАР ТИЗИМИ

МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИ ВАКОЛАТЛАРИ:

O'zbekiston Respublikasi
Markaziy saylov komissiyasi

- ✓ Референдум қонунчилигини ижросини таъминлайди ва назорат қилади;
- ✓ Референдумни ташкил этиш ва ўтказиш соҳасида қарорлар қабул қилади, йўриқнома ва низомларни тасдиқлайди;
- ✓ Референдум ўтказувчи округларни тузади ва округ комиссияларини тасдиқлайди;
- ✓ Референдум ўтказувчи комиссиялар фаолиятини услубий жиҳатдан таъминлашни амалга оширади;
- ✓ Хорижий давлат ва халқаро ташкилотлар кузатувчиларига мандат беради;
- ✓ Референдум натижаларини аниқлайди ва эълон қилади.

РЕФЕРЕНДУМ ОКРУГЛАРИ

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ, ВИЛОЯТЛАР ВА
ТОШКЕНТ ШАҲРИ ЧЕГАРАЛАРИ
ДОИРАСИДА

14 ТА

РЕФЕРЕНДУМ
ОКРУГЛАРИ ТУЗИЛАДИ

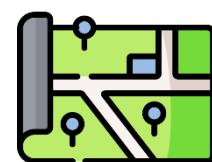
Барча округлар миқёсида берилган
овозлар натижасида Марказий сайлов
комиссияси томонидан референдум
яқунлари эълон қилинади

РЕФЕРЕНДУМ ОКРУГЛАРИНИ ТУЗИШ ТАРТИБИ :

Марказий сайлов комиссияси референдум тайинлаш тўғрисидаги қарор эълон қилингандан кейин кечи билан **беш кун** ичида референдум округларини тузиш ҳақида қарор қабул қилади. Марказий сайлов комиссиясининг ушбу қарорида **қуйидагилар тасдиқланади:**

референдум округларининг рўйхати;

округларнинг чегаралари;

референдумда иштирок этиш ҳуқуқига эга бўлган фуқаролар сони;

округ комиссиялари жойлашадиган биноларнинг манзили.

РЕФЕРЕНДУМ ОКРУГ КОМИССИЯЛАРИ ҚАНДАЙ ТУЗИЛАДИ?

«Референдум ўтказувчи округ комиссияси референдум тайинлаш тўғрисидаги қарор эълон қилинганидан кейин Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси томонидан **ўн кундан кечикмай** комиссия раиси, раис ўринбосари, котибидан ва комиссиянинг саккиз — ўн саккиз нафар бошқа аъзоларидан иборат таркибда тузилади.

Референдум ўтказувчи округ комиссиялари аъзолигига номзодлар Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгесининг, халқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар Кенгашларининг мажлисларида муҳокама қилинади ҳамда референдум тайинлаш тўғрисидаги қарор эълон қилинганидан кейин **етти кундан кечикмай** Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси томонидан тасдиқлаш учун тавсия этилади»;

“Ўзбекистон Республикаси Референдуми тўғрисида” қонун, 19-модда”

ОКРУГ КОМИССИЯЛАРИ ВАКОЛАТЛАРИ:

- ✓ округ ҳудудида “Ўзбекистон Республикасининг референдуми тўғрисида” ги қонуни ижроси устидан назоратни амалга оширади ва унинг бир хил тарзда қўлланилишини таъминлайди;
- ✓ референдумни ўтказувчи участкаларни тузади ва участка комиссиялари аъзоларини тасдиқлайди;
- ✓ пул маблағларини референдум ўтказувчи участка комиссиялари ўртасида тақсимлайди, референдум ўтказувчи участка комиссияларининг бинолар, транспорт ва алоқа воситалари билан таъминланишини назорат қилади;
- ✓ участка комиссияларини овоз бериш бюллетенлари билан таъминлайди, тегишли округ бўйича овоз бериш яқунларини аниқлайди ва Марказий сайлов комиссиясига тақдим этади;

2. РЕФЕРЕНДУМ УЧАСТКАЛАРИ ВА УЧАСТКА КОМИССИЯЛАРИНИ ТУЗИШ ТАРТИБИ ВА МУДДАТЛАРИ:

Референдум участкалари туманлар, шаҳарлар ҳокимларининг тақдимномасига биноан референдум ўтказувчи округ комиссиялари томонидан тузилади.

Ҳарбий қисмларда референдум участкалари қисмлар ёки ҳарбий қўшилмалар командирларининг тақдимномасига биноан округ комиссиялари томонидан тузилади.

Ҳарбий қисмларда, Ўзбекистон Республикасининг хорижий давлатлардаги дипломатик ва бошқа ваколатхоналари ҳузурида, шунингдек олис ва бориш қийин бўлган ерларда, қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойларида ҳам референдум участкалари ана шу муддатда, **айрим ҳолларда** эса истисно тариқасида референдум ўтказишга камида **беш кун қолганда** тузилади.

РЕФЕРЕНДУМ УЧАСТКАЛАРИ (қоида тариқасида)

референдум тайинлаш
тўғрисидаги қарор
эълон қилинганидан
кейин **ўн беш кундан**
кечикмай тузилади.

камида
20 нафар

кўпи билан
3000 нафардан
ошмаган референдумда
иштирок этиш ҳуқуқига эга
бўлган фуқароларни инобатга
олган ҳолда тузилади

УЧАСТКА КОМИССИЯСИНИ ТУЗИШ МУДДАТИ ВА ТАРТИБИ:

Участка комиссияси округ комиссияси томонидан референдум тайинлаш тўғрисидаги қарор эълон қилинганидан кейин **йигирма беш кундан кечикмай 5 – 19 нафар аъзодан**, шу жумладан раис, раис ўринбосари ва котибдан иборат таркибда тузилади. Участка комиссияси таркибининг сони зарур ҳолларда кўпайтирилиши ёки камайтирилиши ҳам мумкин.

Участка комиссиясини тузиш тартиби:

аъзоликка номзодлар фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар томонидан **таклиф этилади;**

бу номзодлар халқ депутатлари туман, шаҳар Кенгашларининг мажлисларида муҳокама қилинади ҳамда тегишли референдум ўтказувчи округ комиссиясига тасдиқлаш учун **тавсия этилади;**

округ комиссияси участка комиссияси аъзоларини **тасдиқлайди ва эълон қилади.**

УЧАСТКА КОМИССИЯСИ АЪЗОЛИГИГА НОМЗОДЛАР УЧУН ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР:

Йигирма бир ёшга тўлган, ўрта ёки олий маълумотга, қоида тариқасида, сайлов ва референдумга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш борасида иш тажрибасига эга бўлган, аҳоли ўртасида обрў эътибор қозонган фуқаролар участка комиссиясининг аъзолари бўлиши мумкин.

Қуйидагилар референдум ўтказувчи участка комиссиясининг **аъзоси бўлиши мумкин эмас:**

- Сиёсий партияларнинг аъзолари;
- вилоят, туман ва шаҳар ҳокимлари;
- прокуратура органларининг мансабдор шахслари;
- судларнинг мансабдор шахслари;
- фуқароларнинг ташаббускор гуруҳи таркибига кирувчи аъзолари.

УЧАСТКА КОМИССИЯСИ АЪЗОЛАРИНИНГ ЯРМИДАН КЎПИ 1 ТА ТАШКИЛОТДАН БЎЛИШИ МУМКИН ЭМАС.

- Сайлов жараёнини бошқариш ахборот тизими ва Сайловчиларнинг ягона электрон рўйхати компьютер дастурлари билан ишлаш учун ҳар бир участка комиссияси таркибида ахборот коммуникация технологиялари соҳаларида билим ва амалий кўникмага эга камида **икки нафар шахс** (асосий ва заҳира) бўлиши тавсия этилади.

Участка комиссияси аъзоларининг қолган ярмини шакллантиришда қуйидаги заҳиралардан фойдаланиш тавсия этилади:

- сайлов ва референдумга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш борасида иш тажрибасига эга, аҳоли ўртасида обрў эътибор қозонган фуқаролар;
- нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари вакиллари;
- ҳуқуқий билим ва малакага эга шахслар (юрисконсультлар, адвокатлар ва ҳ.к.);
- хорижий тилларни биладиган мутахассислар.

Участка комиссиялари таркибига қуйидагиларни киритилшига эътибор қаратиш лозим:

**аёл ва эркакларнинг тенг
вакиллигини таъминлашга;**

**ногиронлиги бўлган ижтимоий
фаол фуқароларни.**

Қуйидаги ҳолларда участка комиссияси аъзоси ўз аризасига ёки уни комиссия аъзоси этиб тасдиқлаган органнинг қарорига кўра комиссия таркибидан чиқарилади:

- референдум ўтказувчи бошқа комиссия таркибига сайланганда;
- сиёсий партияга аъзо бўлганда;
- вилоят, туман, шаҳар ҳокими этиб тайинланганда (тасдиқланганда);
- прокуратура ёки судга масъул лавозимга тайинланганда (сайланганда).

УЧАСТКА КОМИССИЯСИ АЪЗОЛАРИ ҚАНДАЙ РАЎБАТЛАНТИРИЛАДИ?

«Референдум ўтказувчи комиссияларнинг аъзоларига референдумга тайёргарлик кўриш ҳамда уни ўтказишга доир **харажатлар сметасида** кўрсатилган миқдорда:

транспорт;

ва бошқа харажатларнинг ўрнини қоплаш мақсадида **компенсация тўланади»;**

овқатланиш харажатлари

Референдум ўтказувчи комиссиянинг раиси, раис ўринбосари, котиби ёки бошқа аъзоларидан бири комиссиянинг қарорига биноан референдумга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш даврида ишлаб чиқариш ёки хизмат вазифаларини бажаришдан озод қилиниши мумкин. Бунда референдум ўтказиш учун ажратиладиган маблағлар ҳисобидан унинг ўртача ойлик иш ҳақи сақлаб қолинади.

3. УЧАСТКА КОМИССИЯСИНИНГ ВАКОЛАТЛАРИ:

- ✓ референдум участкаси бўйича овоз берувчи фуқароларнинг рўйхатини СЖБАТдаги СЯЭР асосида тузади;
- ✓ фуқароларни овоз берувчи фуқаролар рўйхати билан таништиради, рўйхатда йўл қўйилган хатолар ва ноаниқликлар тўғрисидаги аризаларни қабул қилади ҳамда кўриб чиқади ва **рўйхатга тегишли ўзгартиришлар киритиш** тўғрисидаги масалани ҳал этади;
- ✓ участка комиссияси овоз берувчи фуқароларни рўйхат билан танишиб чиқиш **жойи** ва **вақти** тўғрисида хабардор қилади;
- ✓ референдум куни ўз яшаш жойида бўлиш ва овоз беришда иштирок этиш имкониятига эга бўлмаган ва муддатидан олдин овоз берган овоз берувчи фуқаролардан тўлдирилган овоз бериш бюллетенларини **ёпиқ конвертларда** қабул қилиб олади;
- ✓ аҳолини референдум **куни** ва овоз бериш **жойи** тўғрисида хабардор этади;
- ✓ бинонинг яширин овоз бериш кабиналари ёки хоналари, овоз бериш қутилари, шунингдек бошқа **жиҳозлар билан таъминлайди**;
- ✓ референдум куни участкада овоз беришни **ташқил этади**;
- ✓ соғлиғининг ҳолатига ёки бошқа сабабларга кўра овоз бериш биносига **кела олмаган** овоз берувчи фуқароларнинг илтимосига биноан улар турган жойда овоз беришни ташқил этади;
- ✓ овозларни **санаб** чиқади;
- ✓ овоз берувчи фуқароларнинг ва референдум жараёни бошқа иштирокчиларининг **мурожаатларини** кўриб чиқади ҳамда улар юзасидан қарорлар қабул қилади.

УЧАСТКА КОМИССИЯСИ РАИСИ:

Участка комиссияси фаолиятига раҳбарлик қилади;

комиссия мажлисларини чақиради, уларда раислик қилади ва уни ўтказиш тартибини белгилайди;

комиссия аъзолари ўртасида вазифаларни тақсимлайди;

давлат органлари, халқаро ташкилотлар, жамоат бирлашмалари билан муносабатларда комиссия номидан иштирок этади;

Участка комиссияси жойлашган бино ва овоз бериш хонасининг жиҳозланишини ташкил этади;

Участка комиссияси қарорлари, комиссия раисининг ўринбосари, котиби ва аъзоларининг гувоҳномалари ҳамда бошқа ҳужжатларни имзолайди;

жисмоний ва юридик шахслардан келиб тушган мурожаатларни комиссия аъзолари ўртасида кўриб чиқиш учун тақсимлайди;

овоз берувчи фуқаролар рўйхатига киритилганлар тўғрисидаги маълумотларнинг тўғрилигини текшириш учун участка комиссияси аъзоларининг уйма уй айланиб чиқишини ташкиллаштиради ва мувофиқлаштириб боради.

участка комиссияси аъзоларининг овоз бериш кундаги вазифаларини белгилайди;

маҳаллий кузатувчилар, оммавий ахборот воситаларининг вакиллари, бошқа давлатлар ва халқаро ташкилотлар кузатувчилари билан комиссия номидан иш олиб боради;

референдумга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш жараёнидаги ҳуқуқбузарликлар аниқланган тақдирда, бу ҳақида округ комиссиясини ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларни хабардор қилади;

Участка сайлов комиссияси раиси ўз ваколатларини бажара олмаган, шунингдек участка сайлов комиссияси раиси бўлмаган тақдирда, унинг ваколатлари раис ўринбосари ёки участка сайлов комиссияси қарори билан комиссия аъзоларидан бирининг зиммасига юклатилади.

УЧАСТКА КОМИССИЯСИ РАИСИ ЎРИНБОСАРИ:

участка комиссияси аъзоларининг малакасини ошириш ва уларнинг фаолиятини услубий жиҳатдан таъминлашни ташкил этади;

оммавий ахборот воситалари вакиллари билан алоқалар ўрнатади, уларда комиссия фаолиятини ҳар томонлама ёритилишини ташкиллаштиради;

маҳаллий кузатувчилар, оммавий ахборот воситаларининг вакиллари, бошқа давлатлар ва халқаро ташкилотлардан кузатувчиларни тегишли референдум комиссияси томонидан берилган ҳужжатлар асосида рўйхатга олишни ташкиллаштиради;

жисмоний ва юридик шахсларни, шунингдек уларнинг вакилларини қабул қилади ва уларнинг мурожаатларини белгиланган тартибда кўриб чиқишни ташкил этади;

участка комиссияси аъзоларини жалб этган ҳолда комиссия қарорлари ижросини таъминлайди;

участка комиссияси раисининг топшириқларини бажаради;

ўз ваколатлари доирасида участка комиссиясининг бошқа аъзоларига топшириқлар беради;

УЧАСТКА КОМИССИЯСИ КОТИБИ:

мажлисларни ташкиллаштиради, муҳокама этиладиган масалалар бўйича қарор ва бошқа ҳужжатлар лойиҳаларини тайёрлайди;

мажлис ўтказилиш вақти ва жойи ҳақида хабардор қилади;

раис ва раис ўринбосари топшириқларини бажаради;

иш ҳужжатларини номенклатура асосида юритиб боради;

округ комиссияси котибидан СЖБАТ кириш учун тегишли маълумотларни олади;

овоз берувчи фуқароларнинг рўйхатини СЯЭРдан юклаб олади ва комиссия раисига тақдим этади;

референдум қонунчилигига мувофиқ бошқа ваколатларни амалга оширади.

УЧАСТКА КОМИССИЯСИ АЪЗОСИ:

участка комиссияси раиси томонидан тақсимланган тақсимотга асосан ўзига юклатилган вазифаларни ҳамда раис ва унинг ўринбосари топшириқларини ўз вақтида, сифатли бажаради;

участка комиссияси мажлисларида қатнашади;

кўриб чиқиш ўзига юклатилган жисмоний ва юридик шахсларнинг муурожаатларини белгиланган муддатларда кўриб чиқилишини таъминлайди;

участка комиссияси раиси томонидан овоз бериш кундаги белгиланган вазифаларнинг ўз вақтида ва сифатли бажарилишини таъминлайди;

референдумга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш жараёнидаги ҳуқуқбузарликлар аниқланган тақдирда, улар тўғрисида дарҳол раис ёки раис ўринбосарини ҳабардор қилади;

овоз берувчи фуқаронинг шахсини тасдиқловчи ҳужжати асосида унинг овоз берувчи фуқаролар рўйхатидаги маълумотларини текширади, унга овоз бериш учун овоз бериш бюллетенини имзо қўйдириб топширади;

кузатувчиларга ва оммавий ахборот воситалари вакилларига референдум жараёнини кузатиш учун шарт шароитлар яратади.

4. РЕФЕРЕНДУМ ЎТКАЗУВЧИ УЧАСТКА КОМИССИЯЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ САМАРАЛИ ТАШКИЛ ЭТИШ.

Участка комиссиясининг мажлиси, агар унда мажлис ўтказилаётган кундаги комиссия аъзолари умумий сонининг камида **учдан икки қисми** иштирок этаётган бўлса, ваколатли ҳисобланади.

Участка комиссиясининг қарори очиқ овоз бериш йўли орқали комиссия аъзолари умумий сонининг **кўпчилик овози** билан қабул қилинади. Овозлар **тенг бўлиб қолган тақдирда**, раислик қилувчининг овози ҳал қилувчи ҳисобланади.

ЁДДА ТУТИНГ!

Участка комиссияси ишининг ташкилий шакли унинг заруратга қараб ўтказиладиган мажлиси ҳисобланади.

УЧАСТКА КОМИССИЯСИНИНГ МАЖЛИСЛАРИДА

- ✓ юқори турувчи комиссия аъзолари;
- ✓ сиёсий партиялардан;
- ✓ фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларидан;
- ✓ фуқаролар ташаббускор гуруҳларидан кузатувчилар;
- ✓ оммавий ахборот воситаларининг вакиллари;
- ✓ бошқа давлатлар ва халқаро ташкилотлардан кузатувчилар иштирок этиши мумкин.

УЧАСТКА КОМИССИЯСИНИНГ ТАСДИҚЛАНГАНИДАН СЎНГ ҚҰЙИДАГИ ТАДБИРЛАРНИ АМАЛГА ОШИРАДИ:

Бир кунлик муддатда участка комиссиясининг биринчи ташкилий мажлисида кўриб чиқиладиган масалалар:

- ✓ участка комиссиясининг референдумга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишга доир **иш режасини тасдиқлаш**;
- ✓ участка комиссияси аъзолари ўртасида **вазифаларни тақсимлаш**;
- ✓ участка комиссияси аъзолари томонидан **фуқароларнинг ҳар кунлик қабулини ташкил этиш**;
- ✓ участка комиссияси аъзоларининг **навбатчилигини ташкил қилиш**;
- ✓ участка комиссиясининг иш ҳужжатлари номенклатурасини ишлаб чиқиш, тасдиқлаш ва амалда қўллаш тўғрисида қарор қабул қилиш.

ЁДДА ТУТИНГ!

Участка комиссиялари референдум якунлари расмий эълон қилинганидан кейин ўз фаолиятини тугатади.

ЭЪТИБОРИНГИЗ УЧУН РАҲМАТ !